

Unieke vondst van 13.000 jaar oud dennenbos

Honderden dode bomen, die onlangs tijdens natuurherstelwerkzaamheden in de bossen bij Amersfoort tevoorschijn kwamen, blijken de stille getuigen te zijn van een ongekende natuurramp die ons land bijna dertienduizend jaar geleden trof. Alle bomen bleken vrijwel tegelijkertijd te zijn omge-
waaid. 'Een of hooguit twee enorme stormen hebben hier een compleet bos in een keer weggevaagd', aldus Jos Bazelmans van de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed. Hij ontdekte de restanten van dit oerbos bij toeval tijdens zijn hardlooptrondje door het landgoed de Treek. 'Graafmachines haalden net toen ik voorbij liep stukken hout te voorschijn. En ik was direct verrast ook omdat de laag waarin de bomen zaten overdekt bleek met een dikke zandlaag'.

Intussen is het hout in een gespecialiseerd laboratorium in Groningen onderzocht. Dendrochronologisch onderzoek (waarbij men aan de hand van de jaarringen van het hout vrij nauwkeurig kan vaststellen wanneer de boom in kwestie is doodgegaan) in combinatie met de koolstof C14 methode wezen in de richting van een ouderdom van ongeveer 13.000 jaar. Die datering werd nog eens bevestigd door geologisch onderzoek. De zandlaag die boven de houtresten lag bleek namelijk te bestaan uit het - door geologen uitvoerig beschreven - zogeheten jong dekzand, zand dat tijdens de laatste fase van de laatste ijstijd hier werd afgezet. Jos Bazelmans: 'Alles wijst erop dat we hier het bewijs hebben gevonden dat de laatste fase van de ijstijd heel plotseling zijn intrede deed. De dennenbomen, waarvan sommigen meer dan 100 jaar oud waren, zijn namelijk allemaal binnen een periode van een jaar doodgegaan en omgewaaid. En vrijwel direct daarna zijn

▲ Zichtbare resten van het 13.000 jaar oude dennenbos bij het Utrechtse Leusden. (FOTO: RIJKSDIENST VOOR HET CULTUREEL ERFGUOD)

ze overdekt met stuifzand, dat uit het noorden werd aangevoerd. In de bovenste laag van dat zand hebben we bovendien sporen gevonden van dwergberken, een boomsoort die typisch is voor toendravegetatie.'

Natuurramp

Omdat het moment van deze plotselinge klimaatsverandering - men denkt aan een temperatuurdaling van ongeveer 10 graden binnen een jaar - redelijk nauwkeurig kon worden vastgesteld, konden de onderzoekers een link leggen met een bekende natuurramp die zich precies in deze periode (rond 8000 v.Chr.) heeft voltrokken.

Opnieuw Bazelmans: 'In die periode is in het noorden van Amerika plotseling een gigantisch zoetwatermeer, het Agassiz-meer dat een oppervlakte had ter grote van het huidige Zweden, in een keer leeggestroomd in de Atlantische Oceaan. Dat kwam omdat de gletsjer die het meer eeuwenlang had afgesloten het plotseling begaf. Al dat zoete water - meer water dan er nu in alle zoetwatermeren ter wereld is opgeslagen - dat in een keer de oceaan instroomde zorgde er niet alleen voor dat de zeespiegel dramatisch steeg, maar ook dat de natuurlijke warme Golfstroom die daar langs de kust van Amerika stroomt, (tijdelijk) kwam stil te vallen. De gevolgen waren een razendsnelle wereldwijde verandering in het klimaat. Een verandering die dus ook onze streken trof. Dramatische temperatuurval, zeer krachtige noordwesterstormen gevolgd door een lange periode van extreme koude.' Het dennenbos bij Amersfoort was binnen een jaar of twee aan de kou en storm bezweken. En nog geen tien jaar later was het bos vervangen door een toendra waar slechts laag struikgewas wist te overleven.